

РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА НАН УКРАЇНИ
ГО «ЦЕНТР СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ НАУКОВИХ СТУДІЙ»

**НАУКА І ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ЗАВДАННЯ
В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

За редакцією:
Василь Ільницький, Микола Галів

Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя
2023

УДК 001+37](477)"364"(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки. Том I / [Ред.: В. Ільницький, М. Галів]. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 174 с.

ISBN 978-617-521-040-6

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки». Молоді та досвідчені науковці висвітлюють актуальні питання в галузях історичних, філологічних, педагогічних, мистецтвознавчих, суспільних, природничих наук та здоров'я людини. Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів, вчителів.

УДК 001+37](477)"364"(08)
ББК 74.04я43

Редакційна колегія:

д-р юрид. н., проф. **О. Ващук**; д-р пед. н., проф. **М. Галів**; д-р філол. н., проф. **І. Зимомря**; канд. філол. н., доц. **І. Дмитрів** (відповідальний секретар); д-р іст. н., проф. **В. Ільницький**; д-р іст. н., проф. **Ю. Каганов**; д-р іст. н., проф. **В. Коцур**; д-р іст. н., проф. **І. Соляр**; **Н. Юрчишин**.

Рецензенти:

д-р іст. н., проф. Віталій Тельвак

д-р педагогічних наук, проф. Олена Невмержицька

ISBN 978-617-521-040-6

© В. Ільницький, М. Галів, 2023
© Гельветика, 2023

ПЕДАГОГІКА. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

Антоненко Д. Вплив інформаційних неврозів на формування професійних навичок у студентів-медиків.....	61
Богдан А., Лут О. Роль та особливості дидактичних ігор на розвиток творчо-пізнавальної активності учнів на уроках хімії.....	63
Галів М., Свйонтик О. Освіта як складова національної безпеки України в умовах сучасної російсько-української війни: нормативно-правові засади	66
Світайло С. Диригентсько-хорова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.....	71
Соколова Е., Мамедова І. Виклики дистанційного навчання, що постали перед вчителями географії у сучасних реаліях України.....	74
Черненко О. Вплив захворюваності курсантів на підготовку до професійної діяльності.....	77
Шука Я., Литвин В. Використання інформаційних технологій під час вивчення хімії в умовах воєнного стану.....	81

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ. ЕКОЛОГІЯ ТА ОХОРОНА. ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Атаманчук М., Довгопола Л. Використання Е-платформи «MOZAIK EDUCATION» у навчанні біології за умов дистанційної освіти.....	83
Волкова А., Вознюк К. Особливості вдосконалення рівня підготовки курсантів ВНЗ МВС України шляхом проведення секційної роботи зі спортивних єдиноборств.....	87
Грабовська У., Анісімов Д. Удосконалення спеціальної фізичної підготовки під час воєнного стану.....	90
Жукова О., Малахівська К. Вплив військових дій на забезпеченість населення питною водою.....	92
Запорожець Ю., Кравцова І. Натуральні-антропогенні ландшафти Центральної України.....	95
Капранчук Д. Вплив сучасних гаджетів на фізичну активність молодших школярів та результати їх навчання у школі.....	99
Карпенко О. Освітній процес у закладах дошкільної освіти та школах під час війни.....	102
Кочкіна Д., Вознюк К. Актуальні питання східних єдиноборств як складової частини самооборони.....	105

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ШКОЛАХ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Українська освіта зіткнулася з викликами, пов'язаними з війною з Росією на сході України, ще до почату пандемії COVID-19. Повномасштабне російське вторгнення 24 лютого 2022 р. ускладнило доступ до закладів дошкільної освіти (ЗДО) і шкіл, вимагало організації дистанційного навчання та вирішення проблем, які виникали в учасників освітнього процесу. Багатьом українським освітянам важко зберігати психологічну рівновагу в умовах повномасштабної війни, бомбардування, ракетних обстрілів. Найбільшої шкоди під час війни зазнає психічне здоров'я дітей.

Запровадження воєнного стану на всій території України через збройну російську агресію внесло зміни у діяльність освітніх установ, ускладнило життя українців, вимагало швидкого реагування та прийняття рішень. Діти, які перебувають в умовах збройного конфлікту, не завжди мають доступ до освітніх закладів, до навчання. Значне зниження рівня охоплення дітей освітою в країнах, що постраждали від збройних конфліктів, спостерігалось в останньому десятилітті ХХ ст.

Україна ще 20 листопада 2019 р. приєдналася до Декларації про безпеку шкіл [4]. МОН України підготувало проєкт Плану заходів з її реалізації. 9 вересня 2021 р. організовано круглий стіл, в якому взяли участь перший заступник МОН України Андрій Вітренко, заступник голови Представництва ЮНІСЕФ в Україні Мікаелі Бауер, директорка «Save the Children» в Україні Катерини Слободяник, представники органів влади, міжнародних гуманітарних організацій та громадянського суспільства. Ця подія засвідчила підтримку та прискорення виконання зобов'язань України відповідно до положень Декларації про безпеку шкіл, забезпечення захисту дітей та педагогів у всіх навчальних закладах на сході України. Діти віком 6-7 років, які проживають поблизу лінії зіткнення з окупованою Росією територією на сході України з початку конфлікту 2014 р., ніколи не мали досвіду мирного життя. У надзвичайних ситуаціях освіта, особливо наймолодших, стає турботою батьків і педагогів.

Діти стали жертвами війни. У перші місяці війни за різними статистичними даними понад два мільйони дітей з України перетнули кордон з сусідніми країнами у пошуках безпеки [1]. Крім того, 2,5 міль-

йона дітей переїхали в більш безпечні регіони держави. Загалом понад 60% українських дітей покинули свої домівки. Не всі з них мали можливість втекти, деякі залишилися на своїх місцях проживання. Кожна дитина потребує захисту, безпеки, догляду, освіти.

Дітям і дорослим потрібне відчуття безпеки. У дітей забрали більшість можливостей до навчання. Багато дітей і педагогів залишили своє місце навчання і проживання після російського вторгнення. Частина з них опинилася в інших європейських країнах як біженці, діти пішли до школи у незнайомих країнах і з незнайомими їм мовами. Частина дітей продовжила навчання онлайн.

Складніша ситуація з функціонуванням дошкільних установ в умовах війни. Вони перестали функціонувати повністю або періодично. Батькам важко прийняти рішення у ситуації, як відпустити дитину у ЗДО, коли над містом нависає загроза потраплення ракети, коли сигнали сирени сповіщають про небезпеку. Організувати онлайн заняття для ЗДО досить складно. Це зумовлено насамперед тим, що дитина дошкільного віку потребує присутності дорослого, як для безпеки, так і для організаційної допомоги [3, с. 57]. Як показує досвід роботи ЗДО, батьки із зацікавленням сприйняли пропозиції щодо онлайн занять, але їх зусиль вистарчило на декілька занять.

Для дошкільнят ЮНІСЕФ та МОН організували на YouTube онлайн-садок НУМО [2]. Це дало змогу батькам брати участь в освітньому процесі у зручний для них час. Записані відео тривалістю сорок хвилин мають на меті навчити дітей читати, рахувати, малювати, виконувати вправи на координацію. У сучасних умовах частина ЗДО працює у змішаному форматі, частина повернулася до звичайного формату. У режимі офлайн працюють ЗДО, розміщені у безпечних населених пунктах, у яких є укриття.

Освітній процес в українських школах завдяки зусиллям місцевої влади і вчителів в умовах воєнного стану поступово відновлено. Залежно від місцезнаходження школи, діти мають змогу відвідувати школу, навчатися дистанційно, або в змішаному форматі. Для педагогів питання безпеки є пріоритетним. Під час війни значна частина діяльності вчителів спрямована на психологічну підтримку учнів. Реальністю є те, що учні часто перебувають з гаджетами наодинці у темних місцях. Але не завжди є можливість підключитися до Інтернету з бомбосховища. Учні можуть переглядати відеоуроки в ефірі телеканалів «Піксель», «ПЛЮСПЛЮС», регіональних каналів суспільного мовника та ін.

Отже, в умовах війни організація освітнього процесу в ЗДО та школах України відбувається у звичайному, змішаному та дистанційному форматах. Вихователі та вчителі докладають чимало зусиль для створення безпечного середовища, забезпечення права дітям та учням здобути якісну освіту. Нагальною стає проблема навчитися вчитися самостійно. Адже війна – це суворе випробування людської волі, порядності та незламності духу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Два мільйони дітей-біженців залишили Україну в пошуках безпеки за кордоном. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/two-million-refugee-children-flee-war-ukraine-search-safety-across-borders>
2. НУМО. Дитячий садок онлайн. URL: <https://youtu.be/t6iN1uGYeV8>
3. Чепіль М. Безпека життєдіяльності вихователів закладів дошкільної освіти: виклики сьогодення. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 14(46). С. 56–62.
4. ЮНІСЕФ вітає приєднання України до Декларації про безпеку шкіл. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/press-releases/unicef-welcomes-ukraines-move-endorse-safe-schools-declaration>